

Srednjoškolci i kultura demokracije

Vlatka Domović, Učiteljska akademija Sveučilišta u Zagrebu
Zlata Godler, Učiteljska akademija Sveučilišta u Zagrebu
Vlatko Previšić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za pedagogiju

Sažetak

U ovom su radu analizirani stavovi srednjoškolaca prema selektiranim demokratskim vrijednostima, odnos između shvaćanja i sociodemografskih obilježja učenika srednjih škola te su uspoređena gledišta učenika, njihovih roditelja i profesora. Korišteni su podaci prikupljeni 1993. i 1998. godine u sklopu projekata „Genealogija i transfer modela interkulturalizma” i „Školski kurikulum i obilježja hrvatske nacionalne kulture”. Analiza rezultata pokazala je da je 1998. godine došlo do znatnih promjena u stavovima srednjoškolaca prema demokratskim vrijednostima u odnosu prema prijašnjem istraživanju. Promjene se očituju u statistički značajno manjem stupnju prihvaćanja vrijednosti, i to prema sedamnaest, od ponuđenih devetnaest vrijednosti. Nadalje, u oba je istraživanja utvrđeno da varijable socioobrazovnog statusa znatno distingviraju ispitanike s obzirom na njihove stavove. Učenici s boljim uspjehom u školi, polaznici gimnazija i oni s višim obrazovnim aspiracijama i podrijetlom imaju pozitivniji odnos prema demokratskim vrijednostima. Velike su razlike utvrđene s obzirom na stupanj prihvaćanja vrijednosti između učenika, roditelja i profesora. Općenito, najveće slaganje sa svim ponuđenim vrijednostima iskazuju profesori, a najmanje učenici.

Ključne riječi: demokracija, demokratske vrijednosti, pluralno društvo, ljudska prava, odgoj za demokraciju, odgoj za razvoj.

Summary

HIGH SCHOOL STUDENTS AND THE DEMOCRATIC CULTURE

Vlatka Domović, Teacher Education Academy, University of Zagreb, Croatia
Zlata Godler, Teacher Education Academy, University of Zagreb, Croatia
Vlatko Previšić, Faculty of Philosophy, University of Zagreb, Croatia
Department of pedagogy

This article analyses the attitudes of high school students towards selected democratic values and the relation between attitudes and socio-demographic characteristics, and compares the attitudes of students, their parents and teachers. The data were obtained during 1993 and 1998 within projects “Genealogy and transfer of models of interculturalism” and “School curriculum and characteristics of Croatian national culture”. The analysis of the results showed the significant changes in students’ attitudes towards democratic values in 1998 in comparison with the previous study. The changes are

revealed through statistically significant lower degree of acceptance of 17 out of 19 suggested values. Furthermore, both studies showed that the variables of socio-educational status distinguish the subjects significantly in regard to their attitudes. Students with higher educational achievement, those attending the academic high schools and those with higher educational aspirations have more positive attitude towards democratic values. The significant differences were also found in the degree of acceptance of those values among students, parents and teachers. Generally, teachers showed the highest acceptance of all suggested values, while students showed the lowest.

Key words: democracy, democratic values, pluralistic society, human rights, education for democracy, education for development.

Uvod

Prema strukturi stanovništva i mnogobrojnim regionalnim razlikama, Hrvatska je multikulturalna zemlja. Ona je na putu nastojanja da se transformira u demokratsko društvo, u kojem će biti moguće izgrađivati interkulturalne odnose. Opći dogovor o potrebi i poželjnosti takvog razvoja, „nove tradicije nacionalne kulture” utemeljene na demokraciji, već je postignut. Uvođenje potrebnih značajnih promjena koje bi pripomogle da se to i ostvari postaje novim zadatkom. Strategije razvoja za osiguravanje budućnosti demokratskog društva, ni u kojem slučaju ne mogu zanemariti važnost odgoja i obrazovanja kao čimbenika koji može ubrzati i poboljšati željeni proces demokratizacije. Očito, mlade generacije morale bi imati mogućnost steći sustavna znanja o demokraciji. Njima bi trebala biti pružena mogućnost i prilike da postanu osposobljeni za aktivno sudjelovanje u demokratskom društvu, kroz iskustveno „življenje” demokracije u vlastitom školskom okruženju. Uza sve to, budućnost razvoja demokratskih, interkulturalnih odnosa, u velikoj će mjeri također ovisiti o stavovima mladih prema demokratskim vrijednostima, bez obzira na to gdje i na kojim sadržajima se oni izgrađivali. Ovaj rad se upravo bavi analizom stavova srednjoškolaca u Hrvatskoj radi utvrđivanja njihovih predispozicija za razvoj demokratskih, interkulturalnih odnosa.

Problemi istraživanja

Temeljna svrha ovog rada jest stjecanje uvida u predispozicije mladih u Hrvatskoj za život u suvremenom, demokratskom svijetu. Jedan od načina koji mogu pomoći stvoriti sliku o tome što

mladi (srednjoškolci) znaju i kako se odnose prema vrijednostima o kojima postoji konsenzus u razvijenim demokracijama, jest i analiza stavova o selektiranim „demokratskim vrijednostima”.

Isto tako je važno utvrditi koja sociodemografska obilježja značajnije utječu na stavove srednjoškolaca o demokratskim vrijednostima. Budući da se stavovi mladih oblikuju pod utjecajem različitih faktora, važno je utvrditi i do koje mjere na njih utječu stavovi odraslih koji ih okružuju. To prije svega podrazumijeva analizu stavova srednjoškolaca u odnosu na stavove njihovih roditelja i profesora. Ova analiza važna je i zbog planiranja sustavnih odgojno-obrazovnih intervencija, kojima je svrha pripremiti mlade za život u novim društvenim okolnostima.

Sukladno tome, specifični problemi ovog istraživanja mogu se izraziti kao:

- * Usporedba stavova srednjoškolaca o demokratskim vrijednostima 1993. i 1998. godine.
- * Usporedba odnosa između sociodemografskih obilježja srednjoškolaca i njihovih stavova o demokratskim vrijednostima 1993. i 1998. godine.
- * Usporedba stavova učenika, roditelja i profesora o demokratskim vrijednostima 1998. godine.

Metodologija

Podaci korišteni u ovom radu prikupljeni su u sklopu znanstveno-istraživačkih projekata „Genealogija i transfer modela interkulturalizma” i „Školski kurikulum i obilježja hrvatske nacionalne kulture”.